

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Itkonen, Hannu; Nevala, Arto

Title: Yhteiskuntatieteet tuottavat ymmärrystä liikkumisen ilmiöistä

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Liikuntatieteellinen seura 2024

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

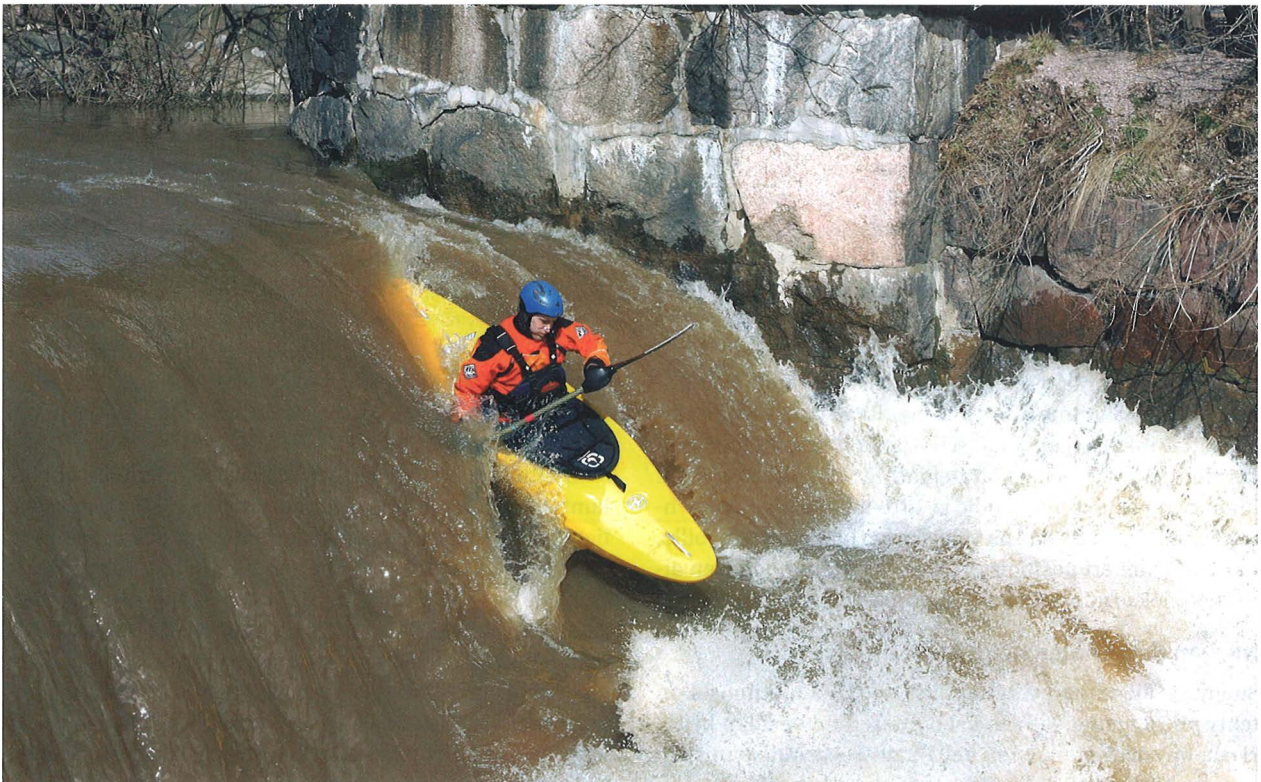
Please cite the original version:

Itkonen, H., & Nevala, A. (2024). Yhteiskuntatieteet tuottavat ymmärrystä liikkumisen ilmiöistä. *Liikunta ja tiede*, 61(2), 17-19.

HANNU ITKONEN
emeritusprofessori
Jyväskylän yliopisto
hannu.itkonen@jyu.fi

ARTO NEVALA
vanhempi yliopiston lehtori
Itä-Suomen yliopisto
arto.nevala@uef.fi

Yhteiskuntatieteet tuottavat ymmärrystä liikkumisen ilmiöistä

Kuva: Antero Aaltonen

Nykyään elämme tietoyhteiskunnassa. Eriytyneessä yhteiskunnassa tarvitaan organisoitua tietotuotantoa myös liikkumisen ilmiöistä. Tieteenalaa voidaan edistää monin tavoin.

KAIKENLAISEN TIEDON MÄÄRÄ on lisääntynyt, ja tiedon merkitys on kasvanut (ks. Burke 2023). Yhteiskuntamuutoksen myötä tiedon luonne ja funktiot ovat muuttuneet. Poliittisessa päätöksenteossa on jo kauan puhuttu tiedolla johtamisesta. Tieto ei kuitenkaan ole koskaan täysin arvopäättä. Erityisesti yhteiskuntatieteellinen tieto on paradigmaattista ja intressidonnaista. Joskus voimme puhua jopa tiedepesusta, jolla tarkoitetaan

tiedon käyttämistä poliittisten tarkoituksien edistämiseen tai omien asemien vahvistamiseen. Nykyuutisointi asiantuntijoihin tarjoaakin tilaisuuksia tiedepesulle.

Liikunta, urheilu ja kaikenlainen liikkuminen ovat yhteiskunnallisia ilmiöitä, joita on syytä tutkia yhteiskuntatieteiden kysymyksenasetteluin ja menetelmin. Tieteenalojen muuttuessa ne joutuvat reflektoimaan omaa asemaansa ja merkitystään. Tällaiseen tieteenalan itseym-

märryksen lisäämiseen ja aseman kontekstualisointiin pyrimme laatimallamme selvityksellä liikunnan yhteiskuntatieteiden muutoksista ja nykytilasta. (Itkonen & Nevala 2024.)

Miksi selvitys liikunnan yhteiskuntatieteistä?

Ennen selvitysten laatimista on arvioitava sen tarpeellisuutta. Omissa pohdinnoissamme esiin nousi viisi perustelua. Ensinnäkin tutkimus- ja koulutusinstituutiot elävät jatkuvassa muutoksessa (Nevala et al. 2023). Suuntana on ollut siirtyminen sivistyksen tuottamisesta kohti strategioiden laatimista. Toiseksi yhteiskuntatieteiden julkaisukäytännöt ovat muuttuneet merkittävästi. Monografiat ovat saaneet tehdä tilaa artikkelituotannolle.

Kolmanneksi niin tutkimusinstituutioissa kuin muussakin työelämässä eletään sukupolvimuutosten aikaa, jota yliopistoissa vauhdittavat uudenlaiset vakinaistamispolut. Neljänneksi liikuntakulttuurin toimintaympäristöjen ja -käytäntöjen muutokset haastavat yhteiskuntatutkijoita. Viidenneksi ilmastonmuutoksen ja muuttoliikkeen kaltaiset mittavat globaalit ilmiöt vaikuttavat monella tavalla liikunnan organisoimiseen ja harrastamiseen.

Selvitykseen keräsimme laajan aineiston. Tutkimustekstien lisäksi kävimme läpi 1970-luvulta alkaen laaditut liikuntatutkimuksen suunta-asiakirjat ja liikuntaa tutkivien instituutioiden nykyiset strategiat. Kyselyt suuntasimme liikunnan päätöksentekijöille ja 2010-luvulla liikunnan yhteiskunnallisista teemoista väitöskirjan tehneille tutkijoille. Näin saimme eri positioissa toimivilta monimuotoisen aineiston, joka suuntasi selvityksemme suosituksia.

Nuoren tieteenalan neljä kautta

Suomessa liikunnan yhteiskuntatieteellistä tutkimusta on tehty yli 70 vuotta. Suhteellisen nuoren tieteenalan historiasta on hahmotettavissa neljä kautta. Käynnistymisvaiheessa, 1950- ja 1960-luvuilla, muutamat yksittäiset tutkijat analysoivat liikunnan ja urheilun ilmiöitä. Esimerkiksi **Rafaël Helanko** tutki turkulaisten poikasakkien urheilua. **Maximilian Stejskallin** kiinnostuksen kohteena olivat suomenruotsalaisten ulkoilmaleikit. **Kalevi Heinilä** paneutui väitöskirjatutkimuksessaan miesten vapaa-ajankäyttöön ja urheiluharrastuksiin. (Helanko 1953; Stejskall 1954; Heinilä 1959.)

Toisella kaudella (1970- ja 1980-luvuilla) monitieteinen tieteenala institutionalisoitui. Vuonna 1971 Jyväskylän yliopistoon perustettu liikuntasosiologian professuuri sekä muut virat loivat edellytyksiä suunnitelmalliselle kehittämiselle ja tutkimusteemojen kartoittamiselle. Asia konkretisoitui tiedepoliittisina ohjelmaluonnoksina ja linjauksina, jotka käynnistivät aiempaa suunnitelmallisemman tutkimustyön. (Heinilä 1974, 8-9.)

1990-lukua voidaan pitää kolmantena ja samalla perustutkimuksen tekemisen kautena. Kyseisellä vuosikymmenellä valmistuneissa väitöskirjoissa valaistiin suomalaisen liikuntajärjestelmän kahta sektoria eli kansalaistoimintoja

ja julkista liikuntahallintoa. Kaikki opinnäytteet olivat laajoja monografioita. (Koski 1994; Juppi 1995; Ilmanen 1996; Itkonen 1996; Vasara 1997; Heikkala 1999.) Vuosikymmenen alun tuotantoa oli myös laajan yhteiskuntatieteellisesti painottuneen urheiluhistoriahankkeen loppuraportti (ks. Pyykkönen 1992). Leimallista tutkimuksille oli muutostähtäjä. Haluttiin lisätä ymmärrystä kansallisen liikuntakulttuurimme muotoutumisesta ja sitä kautta myös nykytilasta.

Neljäntenä - ja edelleen jatkuvana - kautena voidaan pitää 2000-lukua, jonka kuluessa etenkin väitöskiljatutanto on kasvanut ripeästi. Myös tutkittavat aihepiirit ovat laajentuneet. Tutkijat ovat käyneet entistä rajatumpien ilmiöiden kimppuun, mikä on lisännyt tutkimusten syvyyttä (ks. Roiko-Jokela 2012). Uuden tutkijasukupolven myötä tutkimuksen teemat ovat laajentuneet ja menetelmät monimuotoistuneet.

Neljänlaisia suosituksia

Liikunnan yhteiskuntatieteiden tilan kohentamiseksi esitämme raportissamme neljänlaisia suosituksia. Kehittämismahdollisuuksia on niin tutkimuksessa kuin koulutuksessa. Ilman pitkälle tähtääviä hallinnollisia päätöksiä ja riittäviä resursseja minäkään tieteenalan ei ole mahdollista

menestyä. Tässä yhteydessä kaikkien suositusten esittely ei ole mahdollista, joten nostamme esiin keskeisimpiä linjauksiamme.

Olennaista on tunnistaa ja tunnustaa liikunnan yhteiskuntatieteiden tutkimuksen merkittävyys. Monitieteisenä tieteenalana liikunnan yhteiskuntatieteet kykenevät tuottamaan ainutlaatuista ymmärrystä urheilun, liikunnan ja kaikenlaisen liikkumisen ilmiöistä. Eriytyneen ja jatkuvasti muuttuvan liikuntakulttuurin todellisuudessa tarvitaan jatkuvasti uusia kysymyksenasetteluja ja tutkijoiden temaattista profiloitumista. Laadukkaalla tutkimuksen popularisoinnilla tieteenala voi kasvattaa merkitystään, lisätä ymmärrystä ja virittää keskustelua. Yhteiskuntatutkimukselle on ominaista kriittisyys, jota ei pidä kaihtaa jäljitettäessä liikkumisen ilmiöitä.

Koulutuksen tarpeisiin liikunnan yhteiskuntatieteet tuottavat jatkuvasti uutta tietoa. Hyödyllistä olisi, jos tuoretta tutkimustietoa lisättäisiin kaikkiin alan koulutuksiin. Liikunta on suosittu koulutusala, joten maisteri- ja tohtorikoulutuksen opiskelijamääriä voitaisiin kasvattaa nykyisen koulutuspolitiikan mukaisesti. Tämä edellyttää tietysti myös kouluttajaresurssien lisäämistä.

Tutkijakoulutuksen saaneiden tohtoreiden osaamista tulisi hyödyntää nykyistä enemmän hallinnossa, päätöksenteossa, arvioinneissa, mutta myös yrityssektorilla. Tutkittua tietoa kaivataan niin järjestöelämässä kuin julkishallinnossa. Tutkijoiden ja päätöksentekijöiden yhteistyön tiivistäminen edesauttaisi tutkimusaukkojen tunnistamista ja sellaisen tiedon tuottamista, josta olisi aidosti hyötyä päätöksentekijöille. Toisaalta yhteiskuntatieteellistä liikuntatutkimusta on välttämätöntä resursoida riittävästi. Eriytyneessä liikuntakulttuurissa kohdennetut haut olisivat kannatettava rahoitusinstrumentti.

Kriittisyyttä ei pidä kaihtaa jäljitettäessä liikkumisen ilmiöitä.

Kohti tulevaa

Yhteiskuntatieteellinen liikuntatutkimus on välttämätöntä liikunnan ja urheilun sekä laajemmin liikkumisen ja ruumiillisuuden ilmiöiden käsitteelliselle haltuunotolle. Tieteellisesti tuotettu liikuntatieto lisää yleisemmin ymmärrystä yhteiskunnasta, yhteisöjen ja toimijoiden tekemisistä. Laadukas tutkimustieto purkaa arkiymmärryksen varaan rakentuneita myyttejä ja paljastaa liikuntakeskustelun tiedepesua.

Ihmisten hyvinvointia rakennettaessa ei voida sivuuttaa liikunnan kysymyksiä. Varmaa on, että tulevaisuudenkin yhteiskunnissa liikutaan ja urheillaan monin tavoin. Liikunnan yhteiskuntatieteen tehtävänä on paikantaa ihmisiä ja yhteisöjä yhteiskunnalliseen todellisuuteen sekä lisätä ymmärrystämme tästä merkittävästä elämänelämästä.

Itkonen, H. & Nevala, A. 2024. Selvitys liikunnan yhteiskuntatieteiden muutoksista ja nykytilasta sekä suosituksia tulevaisuuteen. www.lts.fi/media/ltsjulkaisut/lts_selvityksia/selvitys-liikunnan-yhteiskuntatieteiden-muutoksista-ja-nykytilasta-seka-suosituksia-tulevaisuuteen.pdf.

LÄHTEET

Burke, P. 2023. Tiedon sosiaalhistoria. Gutenbergistä Diderot'hon. Vastapaino. Tampere.

Heikkala, J. 1999. Ajolähtö turvattomiin kotipesiin. Liikunnan järjestökentän muutos 1990-luvun Suomessa. Acta Universitatis Tamperensis 641. Tampere.

Heinilä, K. 1959. Vapaa-aika ja urheilu: sosiologinen tutkimus miesten vapaa-ajan käytöstä ja urheiluharrastuksesta. WSOY. Porvoo.

Heinilä, K. 1974. Tiedepoliittinen ohjelmaluonnos. Jyväskylän yliopisto. Liikuntasuunnittelun laitos. Tutkimuksia nro 3 Jyväskylä.

Helanko, R. 1953. Turun poikasakit. Sosiologinen tutkimus 9-16-vuotiaiden poikien spontaanista ryhmistä w. 1944-1951. Uuden Auran kirjapaino. Turku.

Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä. Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1919-1994. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health 131. Jyväskylä.

Itkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta.

Itkonen, H. 2022. Liikkumisen sosiologia. Vastapaino. Tampere.

Itkonen, H. & Nevala, A. 2024. Selvitys liikunnan yhteiskuntatieteiden muutoksista ja nykytilasta sekä suosituksia tulevaisuuteen. Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja Selvityksiä nro 25. Hansaprint. Turenki.

Juppi, J. 1995. Suomen julkinen liikuntahallinto valtionhallinnon näkökulmasta 1917-1994. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health 36. Jyväskylä.

Koski, P. 1994. Liikuntaseura toimintaympäristössään. Jyväskylän yliopisto. Studies in Sport, Physical Education and Health 35. Jyväskylä.

Nevala, A., Häyrynen, S. & Korpela, J. (toim.). 2023. Fantastinen yliopistouudistus. Sopeutuva akateemisuus ja sivistysihanteen muutos. Kirjokansi. Joensuu.

Pyykkönen, T. (toim.). 1992. Suomi uskoi urheiluun. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 131. Helsinki.

Roiko-Jokela, H. 2012. Näkökulmia liikuntatieteiden kehittämiseen 1960-luvulta 2010-luvulle - hallinto, toimijat, tutkimus ja tiedonvälitys. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä nro 5. Helsinki.

Stejskall, M. 1954. Folkligt idrott. Åbo Akademi. Åbo.

Vasara, E. 1997. Valkoisen Suomen urheilivat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918-1939. Suomen Historiallinen Seura. Bibliotheca Historica 23. Helsinki.

TÄLTÄ SE TUNTUI

2000 SPA GRAND PRIX,
HÄKKINEN VASTAAN SCHUMACHER

KOE URHEILUN SUURET HETKET
UUDESTAAN. TERVETULOA UUTEEN TAHTOON.
OLYMPIASTADION / TAHTO.COM

